

Druga izpeljava pa je krajevna. — „Cf. tamen Šaff. Starož. 6. 10 et 14.8.“ — pristavlja Miklošič v „Radices“ l. 1845. — Bivali so Slovenci nekdanj na Rusovskem, kjer je še sedaj Slowenské jezero, Slovečna (potok), Slovjensk, Slovinsk (mesto), Slovjani, Sluvon (vasi). Dežele, kjer je vladal nekdanj jezik slovenski, se zovejo Slowy, in po njih se glasi ime Slovanin, Slovenin, katero je tedaj krajno. Tako nekako pravi Šafařík v Starožitnostih, in je v neki dobi mislil i Dobrovski (Poljan po polju, Moravan po Moravi itd. in litv. sallawa ostrov, Šalawy staropruska krajina, vid. Jungmann). Sloveči J. Perwolf piše (Archiv VIII. 1884), da Slovenci — Slovinci imamo svoje ime od gradu ali mesta Slovno, češ, v baltijski Slaviji (Wendland, Vindland) je urbs et terra Slauna, Zlauene, Slawene, de Slavo, Slauensis, Zlawe, Złowe; v vztočnem Pomorju grad Schlawe, kateremu bližnji Kašubi ali Slovinci pravijo Slovno. V tej stari Kašubiji se imenuje villa Slouin, stagnum Slouuino, villa Zlouenkow. — V starem Novgorodu se mestu neki konec zove Slavno, Slavenskij konec, grajani se kličejo Slavljane. Prim. litv. salava brdo, ostrov, staroprus. pokrajina Šalavy — Schalauen. — Narodu prvotna oblika je Slovy, odtod Slovjane, Slověne, Slovinci, Slovinci, adj. slovenski, slovinski; Slovino, Slovinja, Slovenje. — Pomen slovanske besede „slov“ ni znan; prim. srb. Slovac gora in grad itd. —

Kar je Miklošič v „Radices linguae slovenicae veteris dialecti“ l. 1845 tako krepko podprl, to je pa v „Etymologisches Wörterbuch der slavischen sprachen“ l. 1886 str. 308 kratko podrl rekši: „Die bildung des wortes slověninŭ, slověn durch das suffix en ŭ deutet auf ein O N. (ortsnamen) als thema: die ableitung von slovo ist abzuweisen“. In to storí Miklošič v dobi, kedar sem jaz, vesel lepe izpeljave iz slovo (beseda, govor), učil in v tolažbo pisal vsem, kterim se milo dela po razlagi iz slava gloria, Slavjani — Slaveni gloriosi, inclyti, da je na zadnje vse eno, ker sloveti — sloviti in slaviti so iz korenike slu v glagolu sluti (nominari, clarum — inclytum esse), slujem — slovem, ki se vjema z gršk. *σλῑω* in lat. *cluo cliens — cluens, inclutus*. In če se tudi sklepamo v pravi in prvotni pisavi: Sloven — Slovan, Slovenec, slovenski, vender peti smemo, svésti si boljše prihodnosti, s pesnikom (Jarnikom):

„Slava bode spet slovela,
Ki Slovincam dá ime“.

V tem smislu je vžé l. 1835 v „Danicza Horv. Slavon. i Dalm. I. 17.“ pisal Ivan Mažuranić:

Odkuda ime Slavjan?

Slava li? il' mudro nareknuše někada slovo
Slavjana? pod sudcem još sada pravda stoji.
Slaven, ak' dična naděnuše slava pridavak,
Biti će; a Slovan, ako ga slovo zove.
Dajte z obinih ovaj izvadite, Slavjani, značaj:
Historici z slave, z mudroga slova drugi!

U č i l a.

(Spisal J. Lapajne.)

(Dalje.)

Učila nam tudi vsako ukoslovje priporoča, ko govori o induktivnem postopanju (metodi) pri pouku, ko priporoča vzglede, iz katerih naj se pravilo posnema, ko priporoča tipične vzglede, iz katerih naj se vcepijo otroku pojmi; n. pr. le tedaj

bode imel učenec pravi pojem o stožcu (kegelju), ako mu ga učitelj pokaže; le tedaj bode si orla prav predstavljal, ako mu nabasanega orla pokažeš.

Induktivno postopaš n. pr. pri botaniki takrat, ako prave rastline in njih dele otrokom kažeš in opisuješ.

Imenitno pravilo v ukoslovji je: Poučuj nazorno! „Nazori so“, pravi Lindner, temeljni kamni zavedanju; otroške izkušnje so sami nazori, katere edino vzprejemati more. Nazorno mu je to, kar je v njegovi bližini, kar je stvarno, kar je posamezno. To pravilo je vsaj pri elementarnem pouku edino pravo.

Veljá pa enako za vsako višjo stopnjo poučevanja. Kakor hitro nastopijo pri pouku novi pojmi, nove besede, skrbi naj učitelj, da jih razjasnuje s primernim nazorovanjem.

To se zgodi na ta način, da pokaže učitelj ali predmet sam, ali pa njegov kalup, njegovo podobo, naris itd.

Nazor je vkupna predstava, katero dobimo od katerega stvarnega predmeta koli s pomočjo svojih čutov. Ta predstava ni samo to, kakšno obliko ima predmet, ampak tudi to, kako doní, kako se dá otipati, kako diši in kakošna slast ima. Nazor se razsteza torej na barvo, lesk, velikost, podobe, zvok, trdost, gladkost, toploto, voh in okus. Druga znamenja so še določitev kraja, postanek, trpež, razdelitev, snov, namen, podoba in primera s sosednimi predmeti. Da se ti znaki dobro razločijo, treba je dajati imena stvarim in njihovim delom; na ta način pride nazorni pouk v tesno zvezo z jezikovnim ukom in z vajami v mišljenji.

Nazorni pouk pa térja, da se prej naredí to, kar se térja, da učenci storé. Torej učitelj mora prvi govoriti, brati, pisati, telovaditi, igrati, peti, pripovedovati, predstavljati itd. O učilih samih govori Lindner tako-le: „Pri pouku podpirajo učitelja razni pomočki, ki se v širjem pomenu imenujejo učila. K tim spada najprvo učna knjiga. Ona določuje učni smoter in razdeljuje učno tvarino. Ker ima šola knjigo, ni potreba gradiva narekovati in pisati; učenci pa tvarino lahko domá ponavljajo in v spomin vtisnejo“.

To je sevêda le tedaj dobro, ako učitelj svoje postopanje uredi po učni knjigi, kar se tedaj zgodi, ako ima knjiga le glavne momente in izpeljavo učitelju pripustí. Važno učilo je šolska tabla s kredo in spožvo. Šolska tabla je pri izurjenem in marljivem učitelju učilo, ki je učitelju vsikdar na razpolaganje; uk se ž njo odpira učencu v dušo ne samo skozi uho, ampak tudi skozi okó. Predstave na šolski tabli imajo pred gotovimi risarijami in slikami to prednost, da nastanejo po malem pred očmi učencev; vsled tega jih lažje umó. Kakor sodi Liebig omiko kake dežele po množini porabljenega mila, tako naj se sodi čvrtost šole po množini porabljene krede.

Učila v ožjem pomenu besede so: preparirane prirodnine, kalupi, podobe, karte, globi, stenske slike in drugo, kar nam industrija in umetnost danes v veliki meri ponujate. Tim se pridružujejo aparati za čitanje, računski stroji, fizikalno in tehnologiško orodje, kar vse pouk jako pospešuje. Kjer so taka učila, ondi naj se jih učitelj zeló poslužuje; kjer jih pa ni v zadostni meri, ondi naj enostavnejše in najvažniše reči sam si omisli iz debelega papirja in lesa. (Hvalevredno določbo ima §. 55. v organizacijskem statutu učiteljišč, po katerem naj imajo ti zavodi delavnico za učila iz debelega papirja, lesa, ilovice itd.) §. 104. istega statuta priporoča tudi stalne razstave učil na teh zavodih. Primerna nazorna sredstva ali učila so stenske table. Odlikujejo se po svoji velikosti, popolni razsvetljavi in s tem, da jih vsi učenci vidijo. Te se obesijo na stene šolskih sob ali tudi na hodnike in veže. Dobro je, ako se primerni predmeti stalno risajo na stene po hodnikih in vežah. Le estetiškemu okusu ne smejo biti v kvar.

(Dalje prih.)